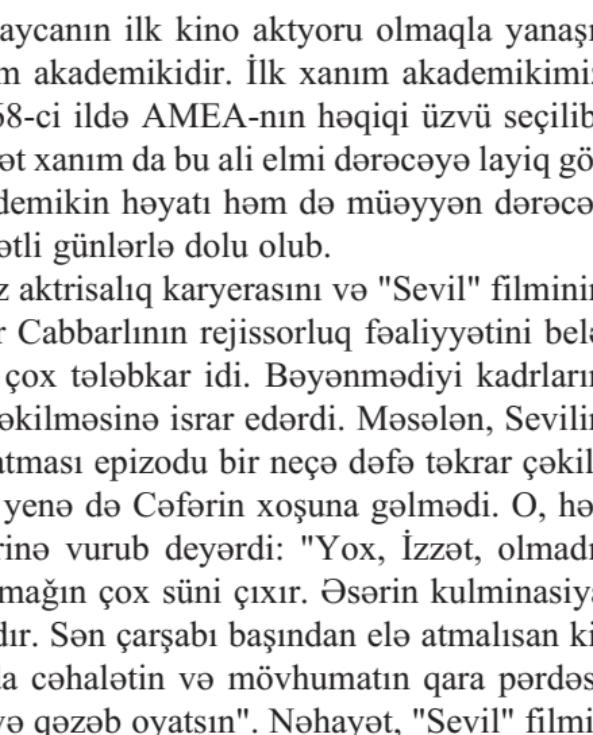

Kinomuzun ilk qadın aktrisası

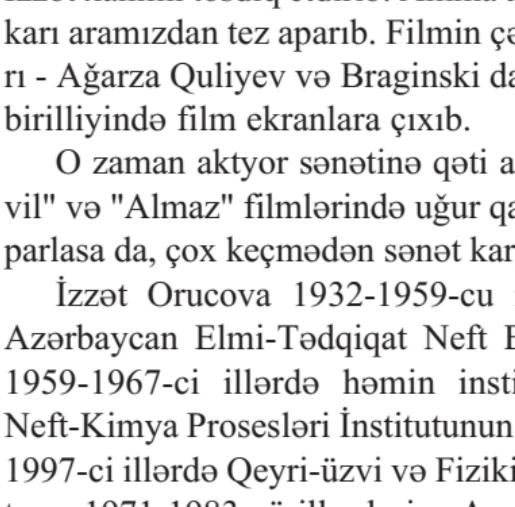
Ölkəmizə ilk səsli kinonu böyük dramaturq Cəfər Cabbarlı özünün "Sevil"i ilə gətirdi və baş qəhrəman roluna çox gənc bir qızı - İzzət Orucovanı çəkdi.

Beləliklə, İzzət Orucova ilk səsli Azərbaycan kino-sunda rol aldı. O, ilk azərbaycanlı qızı olaraq, "Sevil" və "Almaz" filmlərində baş rollarda çəki-lib, azadlığa çıxan Azərbaycan qadını-nın lirik, canlı obrazını yaratmağa müvəffəq olub. AZƏRTAC xəbər verir ki, İzzət Orucovanın anadan olmasından 115 il ötür.

Bu qadın Azərbaycanın ilk kino aktyoru olmaqla yanaşı, həm də ikinci xanım akademikidir. İlk xanım akademikimiz Validə Tutayuq 1968-ci ildə AMEA-nın həqiqi üzvü seçilib. Ondan 4 il sonra İzzət xanım da bu ali elmi dərəcəyə layiq görürlüb. Kimyaçı akademikin həyatı həm də müəyyən dərəcədə acılarla, məşəqqətli günlərlə dolu olub.

İzzət Orucova öz aktrisalıq karyerasını və "Sevil" filminin çəkilişlərində Cəfər Cabbarlinin rejissorluq fəaliyyətini belə xatırlayırdı: "Cəfər çox tələbkar idi. Bəyənmədiyi kadrların dəfələrlə yenidən çəkilməsinə israr edərdi. Məsələn, Sevilin çarşabını başından atması epizodu bir neçə dəfə təkrar çəkildi, amma bu səhnə yenə də Cəfərin xoşuna gəlmədi. O, hər dəfə əllərini bir-birinə vurub deyərdi: "Yox, İzzət, olmadı. Çarşabı başından atmağın çox süni çıxır. Əsərin kulminasiya nöqtəsi də elə buradır. Sən çarşabı başından elə atmalısan ki, bu səhnə tamaşaçıda cəhalətin və mövhumatın qara pərdəsi olan çarşaba nifrət və qəzəb oyatsın". Nəhayət, "Sevil" filmının çəkilişi tamamlandı. Film 1929-cu ildə ekranlara buraxıldı. Həmin gün anam da, qohumlarının çoxu da filmə baxmağa gəlmişdilər. Həminin biletini Cəfər Cabbarlı özü almışdı. Həmin gün çoxlu azərbaycanlı qadın öz çarşabını həmişəlik tulladı. O gün çarşabını atanlardan biri də mənim anam idı".

İzzət Orucova o zaman 20 yaşında, gənc bir xanım idi. Onu təsədüfən görən Cəfər Cabbarlı çoxdan bəri axtardığını tapdıgı üçün sevinib. Kinoşunas Aydın Kazımkadə xatırələrində həmin hadisəni bu cür nəql edir: "Sevil" filmi istehsalata buraxılanda Cəfər Cabbarlı küçəbəkçə gəzib Sevil roluna qız axtarıb. Günlərin birində o, "Təyyarə" kinoteatrında bu qızla rastlaşdır. Qızın xarici görünüşündə Sevil obrazının cizgilərini görüb. Tanımadığı qızın arxasında düşüb, harada yaşadığını müəyyənləşdirib. İsmayıllı Hidayətzadəni götürüb onlara gedib. Atası, qardaşları heç cür onun film-də çəkilməsinə, şübhəsiz, razı olmurlar. Düzdür, o zamanlar aktrisalar ilk addımlarını atmağa başlamışdılар, amma İzzət aktrisa deyildi. Ürəyindən olsa da, özü xəbərsiz çəkilməyə qorxurdu. Amma Cəfər Cabbarlı da Cəfər Cabbarlı idi... Cəvan olsa da, onun ilanı yuvasından çıxaran şirin dilivardı. Çox gəlib-gedəndən sonra ailənin razılığını alıb. O, bir şərtlə razılıq alıb ki, hər gün qızı faytonla evindən götürüb məşqə aparacaq və faytonla da geri gətirəcəkdi".

Həmin filmdə başqa maraqlı hadisələr də yaşandı. Cəfər Cabbarlı çəkiliş zamanı hər an, hər dəqiqə İzzətin yanında olub. Xoşbəxtlikdən bu filmin bütün çəkilişləri C.Cabbarlinin iştirakı ilə baş verib. Bəzi epizodlar barədə İzzət xanım öz xatırələrində yazıb və insanlara da danışır. Çəkilişdə hətta elə anlar olurmuş ki, İzzət xanımı öyrətmək üçün Cəfər Cabbarlı çadranı öz başından açıb onu Balaşın sifətinə cirpılmış... Cəfər Cabbarlı dediyi sözə əməl edib. Hər gün İzzəti faytonla evdən götürüb, axşam da ailəsinə təhvıl verib. Film çəkilib və ekranlara çıxanda böyük uğur qazanıb. Bundan ruhlanan Cəfər Cabbarlı "Almaz"ın da ssenarisini yazıb. Baş rola da yenə İzzət xanımı təsdiq etdirib. Amma amansız ölüm böyük sənətkarı aramızdan tez aparıb. Filmin çəkilişlərini onun həmkarları - Ağarza Quliyev və Braginski davam etdiriblər. Ölümünün birilliyində film ekranlara çıxıb.

O zaman aktyor sənətinə qəti aid olmayan bir xanım "Sevil" və "Almaz" filmlərində uğur qazanmasından sonra ulduzu parlasa da, çox keçmədən sənət karyerasını başa vurməli olub.

İzzət Orucova 1932-1959-cu illərdə V.Kuybişev adına Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Neft Emalı İnstitutunda işləyib, 1959-1967-ci illərdə həmin institutun əsasında yaradılan Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun laboratoriya müdürü, 1967-1997-ci illərdə Qeyri-üzvi və Fiziki Kimya İnstitutunun direktoru, 1971-1983-cü illərdə isə Aşqarlar Kimyası İnstitutunda motor yağıları üçün aşqar kompozisiyaları hazırlama laboratoriyasının müdürü vəzifələrində çalışıb.

Akademik İzzət Orucova Kanada, Almaniya, Macarıstan, Portuqaliya kimi ölkələrdə Azərbaycanın kimya elmini yüksək səviyyədə təmsil edib. Akademikin ictimai fəaliyyət dairəsi də geniş olub. O, Azərbaycan-Almaniya dostluq cəmiyyətinin sədri, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası baş redaksiya heyətinin üzvü olub. O, dövrünün ən nüfuzlu ordenləri və bir sıra medalları ilə təltif edilib.

İzzət Orucova 1983-cü il aprelin 22-də 73 yaşında dünyasını dəyişib. Amma o, yaratdığı rollar, yazdığı elmi əsərlərlə mənsub olduğu millətin tarixində əbədiyyaşarlıq qazanıb.